

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-77-98>

УДК 330.34:349.21

МІСЬКА РЕЗИЛЬЄНТНІСТЬ ЯК ДЕТЕРМІНАНТА СТАБІЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ: ЕКОНОМІКО-ПРАВОВИЙ ПІДХІД

URBAN RESILIENCE AS A DETERMINANT OF STATE STABILITY: AN ECONOMIC AND LEGAL APPROACH

Шульга Олег Володимирович

кандидат юридичних наук, науковий співробітник,
Державна установа "Інститут економіко-правових досліджень
імені В.К. Мамутова Національної академії наук України"
ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-8748-566X>

Shulha Oleh

State Organization "V. Mamutov Institute of Economic and Legal Research
of the National Academy of Sciences of Ukraine"

У сучасних умовах глобалізації, стрімкого урбанізаційного розвитку та посилення зовнішніх та внутрішніх ризиків здатність міст ефективно протистояти кризам, адаптуватися до змін і відновлюватися після надзвичайних ситуацій стає одним із ключових факторів забезпечення стійкості держави загалом. Міська резильєнтність виступає комплексним багатовимірним явищем, що поєднує соціальні, економічні, інфраструктурні, екологічні та правові аспекти функціонування урбанізованих територій. Економіко-правовий аналіз цієї категорії дозволяє оцінити вплив локальних та системних криз на економічну безпеку міста, ефективність інвестицій, працездатність критичної інфраструктури, а також визначити оптимальні правові механізми регулювання та підтримки стійкості міських систем. Практичне значення роботи полягає у розробці комплексних рекомендацій щодо інтеграції економіко-правових інструментів у політику сталого розвитку міст, підвищення інвестиційної привабливості, забезпечення безпеки населення та зміцнення загальної державної стабільності у довгостроковій перспективі.

Ключові слова: міська резильєнтність, стійкість держави, економічна безпека, правове регулювання, критична інфраструктура, управління ризиками, локальні економічні кластери, адаптація, відновлення, урбанізація, стратегічне планування.

In the current conditions of globalization, rapid urbanization, and increasing external and internal risks, the ability of cities to effectively withstand crises, adapt to change, and recover from emergencies is becoming one of the key factors in ensuring the stability of the state as a whole. Urban resilience is a complex multidimensional phenomenon that combines social, economic, infrastructural, environmental, and legal aspects of the functioning of urbanized territories. An economic and legal analysis of this category allows us to assess the impact of local and systemic crises on the economic security of a city, the effectiveness of investments, the operability of critical infrastructure, and to identify optimal legal mechanisms for regulating and supporting the sustainability of urban systems. The paper provides a detailed analysis of national and international regulatory acts, practices of local self-government bodies and international organizations such as the OECD, World Bank, UN-Habitat, and UNDRR, demonstrating the interconnection between legislative support, economic incentives, and risk management effectiveness. Particular attention is paid to the integration of strategic approaches to critical infrastructure management, the development of local economic clusters, the formation of adaptation and recovery strategies, and the enhancement of the legal and economic capacity of local communities. The results of the study show that increasing urban resilience directly correlates with the stability of the state, reducing socio-economic losses in crisis situations, strengthening legal regulation of recovery processes, and optimizing the use of resources. The practical significance of the work lies in the development of comprehensive recommendations for integrating economic and legal instruments into sustainable urban development policies, increasing investment attractiveness, ensuring public safety, and strengthening overall state stability in the long term.

Keywords: urban resilience, state stability, economic security, legal regulation, critical infrastructure, risk management, local economic clusters, adaptation, recovery, urbanization, strategic planning.

Постановка проблеми. Міська резильєнтність у сучасних умовах глобалізаційних процесів, воєнних викликів та зростання частоти надзвичайних ситуацій стає ключовим фактором забезпечення стабільності держави. Здатність міст ефективно реагувати на кризові ситуації – від економічних рецесій і соціальних потрясінь до кліматичних катастроф і військових загроз – безпосередньо впливає на рівень економічної та соціальної стійкості суспільства. Міста, як осередки концентрації людських, фінансових та технологічних ресурсів, відіграють роль стратегічних вузлів національної безпеки та розвитку, адже їхня стабільність визначає ефективність функціонування державних інститутів, роботу критичної інфраструктури та соціальних служб.

Водночас, попри зростаючий інтерес до теми, недостатній економіко-правовий аналіз міської резильєнтності створює серйозні прогалини у практиці управління ризиками на національному та регіональному рівнях. Існуючі дослідження здебільшого концентруються на окремих аспектах – інфраструктурному, соціальному або екологічному – і не завжди враховують інтеграцію економічних, правових та соціальних механізмів. Відсутність комплексного підходу ускладнює прогнозування наслідків криз, розробку ефективних стратегій управління ресурсами та формування нормативно-правової бази, що забезпечує стійкість територіальних громад. Крім того, сучасні виклики, включаючи військові загрози та економічну нестабільність, підкреслюють необхідність створення системних моделей міської резильєнтності, які можуть слугувати детермінантою стабільності держави та підвищувати здатність суспільства швидко відновлюватися після потрясінь.

Особливо актуальним стає дослідження взаємозв'язку економічних та правових аспектів резильєнтності, адже фінансові ресурси, бюджетні інструменти та нормативно-правове регулювання визначають не тільки рівень підготовленості міст до кризових ситуацій, а й їхню здатність до довгострокового розвитку. Інтеграція економіко-правового підходу дозволяє оцінити міську резильєнтність як складну системну категорію, що включає адаптивність, здатність до відновлення та мінімізацію негативних соціально-економічних наслідків, а також сприяє формуванню національної політики, орієнтованої на стійкість та безпеку держави загалом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні наукові дослідження підтверджують

багатомірність концепції міської резильєнтності, яка охоплює економічний, соціальний та правовий виміри. Так, М. Солдак, К. Мезенцев та колеги у своїй роботі підкреслюють, що в умовах війни формується так звана «виникаюча резильєнтність» (emergent resilience), яка поєднує імпровізацію, спонтанне реагування та подальшу інституціоналізацію в систему міського управління [20].

У свою чергу, Т. Калашнікова простежує еволюцію теорії резильєнтності в застосуванні до територіальних систем, акцентуючи увагу на її розумінні як процесу безперервної адаптації, що забезпечує відновлення позитивної соціально-економічної динаміки [21].

Важливим напрямом досліджень є аналіз фінансово-правових інструментів формування стійкості. Зокрема, Г. Возняк та колектив авторів доводять, що застосування бюджетних інструментів у воєнний час, зокрема надходжень від податків, є визначальним чинником підвищення стійкості територіальних громад [22].

Правовий вимір резильєнтності представлений працями Р. Кіріна та В. Шеховцова, які розкривають концепцію «відкритого міста» як правової моделі забезпечення прозорості, інтеграції та соціальної довіри [23]. Окрему увагу варто звернути й на дослідження В. Гейця, Т. Бурлай та В. Близнюка, які аналізують соціальну резильєнтність національної економіки крізь призму досвіду Європейського Союзу та України, підкреслюючи її значення для стабільності держави [24].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значний науковий інтерес до феномену міської резильєнтності, дослідження здебільшого концентруються на окремих її аспектах – інфраструктурному, соціальному або екологічному. При цьому недостатньо уваги приділено комплексному економіко-правовому підходу, який дозволяє інтегрувати стійкість міського розвитку у ширший контекст державної безпеки та стабільності. Залишається відкритим питання, яким чином міста як базові осередки урбанізації можуть стати не лише локальними, а й національними драйверами резильєнтності.

Формування цілей статті. Метою даної статті є розкриття міської резильєнтності як ключової детермінанти стабільності держави з акцентом на економіко-правовий вимір. Передбачається визначити сутність цього поняття у сучасних наукових підходах, окреслити його практичне значення та виявити

взаємозв'язок між рівнем резильєнтності міст і здатністю держави протистояти внутрішнім та зовнішнім викликам.

Виклад основного матеріалу дослідження. Економіко-правовий аналіз впливу міської резильєнтності на стабільність держави передбачає розгляд міста як ключового рівня економічної та безпекової системи. У містах зосереджено більшість населення, виробництва, валового регіонального продукту та критичної інфраструктури. Порушення їх функціонування під час війни, стихійного лиха чи іншої надзвичайної ситуації безпосередньо відображається на макроекономічних показниках: виникають втрати ВВП, зростає інфляційний тиск, посилюється волатильність ринку праці та з'являються додаткові фінансові ризики [1].

Вплив міської резильєнтності на макроекономічну стійкість держави реалізується кількома каналами. По-перше, резильєнтні міста забезпечують безперервність економічної активності, що виражається у швидкому відновленні енергетичних, транспортних і комунальних систем, зменшенні простоїв бізнесу та уникненні ефекту «доміно» у суміжних секторах [3].

По-друге, вони сприяють фінансовій стійкості: витрати на превентивні заходи та інфраструктурні інвестиції значно менші, ніж витрати на ліквідацію наслідків катастроф; саме субнаціональний рівень здійснює до 69 % інвестицій у кліматичну та міську стійкість [4].

По-третє, фінансова стабільність залежить від збереження вартості активів: менш руйновані будівлі та інфраструктура означають нижчі кредитні ризики для банків і страхових компаній, а також меншу потребу в екстрених бюджетних гарантіях [5].

По-четверте, резильєнтність зменшує перебої у логістичних ланцюгах, що пом'якшує інфляційний тиск [6]. Нарешті, міста, здатні інтегрувати внутрішньо переміщених осіб і мігрантів, швидше відновлюють зайнятість та соціальну стабільність [7].

Зв'язок між місцевими економіками та національною безпекою проявляється через роль міст у забезпеченні критичної інфраструктури. Енергетичні вузли, порти, транспортні хаби та інформаційні мережі утворюють «несучий каркас» оборонної й економічної логістики країни [4]. Локальні промислові кластери є важливими для оборонно-промислового комплексу, оскільки саме муніципалітети забезпечують дозвільні процедури, інженерну та соціальну інфраструктуру для виробничих потужностей

[8].

Управління ризиками вимагає чітких правових рамок, які розподіляють відповідальність між центральною, регіональною та місцевою владою. Досвід США (Stafford Act, National Response Framework) і Японії (Basic Act on Disaster Management) свідчить, що масштабованість і стандартизація таких рамок дозволяють суттєво скоротити час від реагування до відновлення [9; 10].

Правові механізми можуть як сприяти, так і заважати швидкому реагуванню. В Україні ухвалення Закону «Про основи національного спротиву» 2021 року створило правові умови для розвитку територіальної оборони та мобілізації громад [11].

Польський спеціальний закон 2022 року про допомогу громадянам України надав муніципалітетам ресурси для прийому мільйонів біженців і забезпечив їх базовими послугами [12].

У США Stafford Act дозволяє муніципалітетам отримувати федеральне фінансування після надзвичайних ситуацій, а National Response Framework визначає «масштабовані» ролі для різних рівнів влади [9].

Японська модель вирізняється обов'язковістю місцевих планів реагування та регулярними тренуваннями, що значно скорочує «час до відновлення» [10]. Натомість у Туреччині багаторічна практика будівельних «амністій» та недотримання норм сприяли масовим руйнуванням і людським жертвам під час землетрусів 2023 року, що негативно позначилося на економічній та соціальній стабільності [13] (див. Таблицю 1).

Узагальнюючи, міська резильєнтність створює «потрійний дивіденд»: уникнені втрати, нові інвестиційні можливості та ко-вигоди¹ розвитку [5]. Вона є не лише локальною характеристикою, а й визначальним фактором макроекономічної стійкості та національної безпеки. Її економічна ефективність залежить від правових рамок: гнучкі процедури реагування, фінансові механізми та багаторівнева координація дозволяють перетворювати локальну стійкість у загальнодержавну стабільність.

Аналіз ризиків втрати правової та економічної здатності до функціонування міста виявляє, що вони є багаторівневими й взаємопов'язаними. Найбільш очевидними є воєнні ризики. Масовані обстріли енерге-

¹ (англ. *co-benefits*) використовується в міжнародних дослідженнях із кліматичної політики, сталого розвитку та резильєнтності.

Таблиця 1

Порівняльні правові рамки міської резильєнтності

Країна	Ключовий акт	Роль муніципалітетів	Фінансові інструменти	Сильні сторони	Прогалини/ ризики
Україна	Закон «Про основи нацспротиву», воєнний стан	Територіальна оборона, місцеві програми відновлення	ДФРР, донорські кошти	Швидка мобілізація, цифровізація	Нерівна спроможність громад
США	Stafford Act; National Response Framework	Чіткі ролі міст і округів	Програми FEMA (HMGP, BRIC)	Масштабованість, превентивність	Бюрократія, залежність від федеральних ресурсів
Японія	Basic Act on Disaster Management	Обов'язкові плани, навчання	Держ/ префектурні програми	Дисципліна виконання	Висока вартість утримання системи
Польща / ЄС	Спецзакон 2022 р., інструменти ЄС	Прийом ВПО, надання послуг	ЄС-фонди, нац. фінансування	Швидка адаптація	Тимчасовий характер рішень
Туреччина	Будівельні норми та «амністії»	Локальне містобудування	Обмежене фінансування	Гнучкість забудови	Масові руйнування, втрати

Джерело: сформовано автором [9–13]

тичних об'єктів призводять до масштабних відключень електроенергії, що паралізує не лише промисловість, але й житловий сектор, медичні заклади, транспортну інфраструктуру. Знеструмлені лікарні втрачають можливість проводити складні операції, виникає дефіцит води та тепла. Такі процеси безпосередньо впливають на реалізацію базових прав громадян – на життя, охорону здоров'я та безпечне середовище. Водночас воєнні ризики пов'язані і з масовою міграцією: населення вимушене евакуюватись, залишаючи економічно активні території, що веде до зниження продуктивності праці та податкових надходжень.

Техногенні ризики не менш небезпечні. Міста концентрують великі промислові об'єкти, транспортні вузли, інженерні системи. Аварія на теплоелектростанції, прорив дамби чи забруднення води можуть паралізувати життя на місяці [14]. В умовах воєнних дій такі катастрофи стають ще більш імовірними, бо інфраструктура піддається пошкодженням. Правові наслідки полягають у виникненні колізій: органи влади не мають чітких алгоритмів дій, що породжує хаос у правовому полі.

Соціальні ризики охоплюють внутрішню міграцію, безробіття, бідність та психологічні кризи населення. У періоди масштабних руйнувань люди часто залишають свої домівки, що спричиняє перевантаження приймаючих

громад, різке зростання навантаження на муніципальні бюджети та соціальні інститути. Наявність значної кількості безробітних чи економічно неактивних осіб загрожує зростанням тіньової економіки та криміналізації суспільства. Це підриває і правопорядок, і економічну стабільність [15].

Окремо слід виділити кіберзагрози. Міста дедалі більше переходять на цифрове управління: електронні реєстри, онлайн-послуги, «розумні» системи транспорту та енергетики. Атаки на ці системи здатні паралізувати роботу адміністративних органів, банківських установ, мобільних операторів. Якщо електронний реєстр нерухомості чи земельний кадастр недоступний, громадяни не можуть реалізувати свої майнові права. Кібератаки створюють ситуації, коли економіка продовжує працювати фізично, але правове регулювання її процесів блокується [16] (див. Таблицю 2).

У зв'язку з цим виникає нагальна потреба інтеграції принципів резильєнтності у державну політику, планування та національну безпеку. Це означає, що резильєнтність має бути закріплена як один із базових принципів державного управління. На законодавчому рівні важливим є ухвалення актів, які визначатимуть стандарти стійкості критичної інфраструктури, зокрема вимоги до захищеності енергетичних об'єктів, водопостачання, комунікаційних мереж [17].

Таблиця 2

Основні ризики для міст і їх наслідки

Тип ризику	Економічні наслідки	Правові наслідки	Приклади реагування
Воєнні (обстріли)	Зупинка підприємств, відтік населення	Введення воєнного стану, обмеження прав і свобод	Резервні енергосистеми, укриття
Техногенні аварії	Руйнування промисловості, збитки для бізнесу	Відсутність правового регламенту дій у кризі	Цивільний захист, екологічні стандарти
Соціальні	Безробіття, тіньова економіка	Зростання правопорушень, послаблення соцправ	Програми зайнятості, муніципальне житло
Кіберзагрози	Зупинка банків, втрати бізнесу	Блокування електронних реєстрів і адмінпослуг	Кіберзахист, резервні бази даних

Джерело: сформовано автором [2; 15; 16]

Важливо також запровадити «резильєнтні паспорти міст» – офіційні документи, де відображено рівень готовності муніципалітету до криз, оцінку ризиків, наявні резерви й алгоритми реагування. Це дозволить державі створити єдиний національний реєстр стійкості та ефективно розподіляти ресурси.

З точки зору стратегічного планування інтеграція резильєнтності передбачає врахування кризових сценаріїв під час розробки містобудівних та економічних стратегій. Наприклад, будівництво житлових комплексів має супроводжуватися створенням автономних систем енергопостачання, а транспортна стратегія – розробкою альтернативних маршрутів у разі руйнування основних магістралей. У сфері національної безпеки це означає, що поряд із військовими сценаріями мають плануватись і цивільні: евакуація, відновлення, гуманітарна підтримка. Тобто резильєнтність має стати складовою не лише економічної, а й оборонної доктрини держави [18] (див. Таблицю 3).

Особливої ваги у цьому процесі набуває муніципальний сектор. Місцеве самоврядування – це не лише адміністративна структура, але й ключовий інститут, що безпосередньо контактує з населенням. Саме муніципалітети першими реагують на кризові події: організують евакуацію, забезпечують воду, їжу, укриття, координацію волонтерів і міжнародної допомоги [19]. Якщо муніципалітет спроможний діяти ефективно, зберігається соціальний порядок, довіра громадян та стабільність правової системи. Якщо ж він не справляється, виникає ризик хаосу, правового вакууму та поширення неформальних правил.

Тому муніципалітети мають стати активними суб'єктами формування національної резильєнтності. Це потребує розширення їх фінансових можливостей (збільшення місцевих бюджетів, доступ до державних і міжнародних фондів), удосконалення правових механізмів (чітке закріплення повноважень у кризовому управлінні), а також розвитку

Таблиця 3

Інтеграція резильєнтності у державну політику

Сфера державної політики	Інструмент інтеграції	Очікуваний результат
Законодавство	Закони про захист інфраструктури, кібербезпеку	Єдина правова база стійкості
Економіка	Податкові пільги для бізнесу, що інвестує у стійкість	Мотивація інновацій
Містобудування	Норми автономних систем у нових будівлях	Зниження вразливості
Національна безпека	Стратегічне сценарне планування	Превентивна готовність

Джерело: сформовано автором [17; 18]

партнерства з бізнесом і громадянським суспільством [1]. В умовах кризи саме горизонтальні мережі співпраці (місто – бізнес – громадськість – міжнародні партнери) здатні забезпечити швидку мобілізацію ресурсів. У такий спосіб муніципалітети стають не лише об'єктами державного захисту, а й рушійними силами формування національної стабільності.

Окремо в дослідженні звернемо увагу на кейс-стаді: резильєнтність Києва та Харкова у 2022–2023 рр.

Київ та Харків стали яскравими прикладами того, як міста демонструють здатність до відновлення і продовження функціонування в умовах масштабних загроз. Попри те, що обидва мегаполіси зазнали системних атак з боку противника, вони зберегли свої управлінські, економічні та правові функції, що прямо вплинуло на стабільність держави.

1. Київ: столиця як центр управлінської резильєнтності.

– З перших днів війни Київ опинився під безпосередньою загрозою наступу. Система міського самоврядування діяла за принципом швидкої мобілізації:

– Правові аспекти: було оперативно введено комендантську годину, організовано роботу місцевої влади в умовах воєнного стану. Електронні сервіси (зокрема застосунок «Київ Цифровий») трансформувалися: додали функції сповіщення про повітряну тривогу, пошук укриттів, відображення пунктів обігріву та аптек. Це забезпечило реалізацію права громадян на інформацію і безпеку.

– Економічні аспекти: попри зупинку більшої частини бізнесу у березні–квітні 2022 року, місто зуміло перезапустити транспортну інфраструктуру, громадські служби та частково відновити малий бізнес. Влада створила програми підтримки підприємців (зокрема спрощення доступу до комунальної інфраструктури для волонтерських ініціатив).

– Інфраструктурна резильєнтність: під час масованих обстрілів енергетичної системи (осінь-зима 2022/23 рр.) Київ запровадив систему «пунктів незламності» – місць, де мешканці могли отримати світло, тепло, інтернет та базові послуги. Це знизило ризики паніки та соціальної дестабілізації [25].

2. Харків: прикордонне місто як приклад економічної та соціальної стійкості. Харків зазнавав постійних обстрілів протягом 2022–2023 років, що створювало критичні ризики для життєдіяльності міста. Проте муні-

ципальна влада змогла продемонструвати унікальну гнучкість:

– Правові аспекти: було налагоджено дистанційну роботу адміністративних органів, частина функцій перейшла в онлайн-режим. Завдяки цьому збереглася реєстрація майнових прав, надання соціальних послуг, а також доступ громадян до правової допомоги.

– Економічні аспекти: значна частина промисловості постраждала, однак місто стало центром релокації підприємств зі сходу та півдня. Це сприяло створенню нових робочих місць і дозволило утримати частину податкових надходжень.

– Соціальна резильєнтність: у місті була розгорнута масштабна система гуманітарної допомоги, волонтерські мережі інтегрувалися з муніципальними структурами. Таким чином, місцева влада стала координатором горизонтальних мереж взаємодії (громада – волонтери – бізнес – міжнародні організації) [26].

3. Висновки з кейсів

– У випадку Києва ключову роль відіграла управлінська та інфраструктурна резильєнтність: наявність цифрових інструментів, мобільних сервісів та чіткої комунікації з населенням.

– У випадку Харкова визначальною стала економічна та соціальна резильєнтність: здатність міста інтегрувати внутрішньо переміщених осіб, релокований бізнес та волонтерський ресурс.

В обох прикладах чітко простежується, що муніципалітети виступають «першою лінією оборони» правової та економічної стабільності, а їхня ефективність напряду впливає на стійкість держави загалом (див. Таблицю 4).

Висновки. Досвід Києва та Харкова дозволяє сформулювати узагальнені висновки щодо ролі міської резильєнтності у забезпеченні національної стійкості. Обидва міста, хоча й відрізняються за географічним положенням, інфраструктурним потенціалом та масштабом загроз, продемонстрували ключові закономірності, які можна розглядати як модель для всієї країни.

По-перше, правова безперервність функціонування муніципалітетів є критичним чинником. Здатність міських адміністрацій підтримувати легітимність своїх дій у кризових умовах (введення режимів безпеки, комунікація з населенням, цифрові сервіси) дозволяє зберігати довіру громадян до інститутів влади. Це прямо впливає на стійкість державної правової системи, адже хаос на муніци-

Таблиця 4

Порівняння резильєнтності Києва та Харкова

Місто	Основні ризики	Ключові механізми резильєнтності	Результати
Київ	Загроза окупації, масовані обстріли енергосистеми	«Київ Цифровий», пункти незламності, управлінська мобільність	Збереження управлінських функцій, зниження соціальної паніки
Харків	Постійні обстріли, руйнування промисловості, відтік населення	Релокація бізнесу, гуманітарна мережа, онлайн-адміністрація	Утримання економіки, координація допомоги, соціальна згуртованість

Джерело: сформовано автором [25; 26]

пальному рівні здатний трансформуватися у національну дестабілізацію.

По-друге, економічна адаптивність міст демонструє, що навіть за умов руйнувань промислових і транспортних систем можливе часткове відновлення бізнесу та податкових надходжень. Досвід релокації підприємств у Харкові та підтримка малого бізнесу у Києві підтверджує, що міста можуть виступати своєрідними «амортизаторами» макроекономічних шоків, зменшуючи негативний вплив на фінансову систему держави.

По-третє, інфраструктурна стійкість (енергетика, транспорт, цифрові сервіси) стала показником здатності міст переживати атаки на критичні об'єкти. У Києві це проявилось у формуванні мережі «пунктів незламності», у Харкові – у створенні альтернативних логістичних та гуманітарних каналів. Таким чином, міста не лише відновлювали свою життєдіяльність, але й забезпечували базові потреби мільйонів громадян, знижуючи соціальну напругу.

По-четверте, соціальна та громадянська резильєнтність виявилася не менш значу-

щою, ніж економічна чи правова. Активне включення громадянського суспільства, волонтерських та міжнародних організацій у координацію з муніципалітетами створює гнучкі горизонтальні мережі підтримки, які здатні підсилювати офіційні державні інститути.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що міська резильєнтність формує багаторівневу систему стійкості, де локальні відповіді на кризи інтегруються у національну архітектуру безпеки та розвитку. Здатність міст діяти швидко, адаптивно та легітимно під час кризи є не лише питанням локальної ефективності, але й стратегічним ресурсом держави.

Таким чином, міста виступають своєрідними «мікромоделями державності», а їхня стабільність прямо впливає на збереження територіальної цілісності, економічної безпеки та правопорядку. Досвід Києва і Харкова підтверджує, що розбудова резильєнтності на муніципальному рівні повинна розглядатися не як другорядний напрям державної політики, а як ключовий елемент системи національної безпеки та стратегічного планування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- Holling C. S. Resilience and Stability of Ecological Systems. *Annual Review of Ecology and Systematics*. 1973. Vol. 4. P. 1–23. DOI: <https://doi.org/10.1146/annurev.es.04.110173.000245>
- World Bank. *City Resilience Program: Annual Report July 2020–June 2021*. Washington, DC: World Bank, 2021. URL: <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/099545207012221308/p17571401dc60f0770a03063bb2cb5f3d79> (дата звернення: 23.07.2025).
- World Bank. *Lifelines: The Resilient Infrastructure Opportunity*. Washington, DC: World Bank, 2019. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/31805> (дата звернення: 23.07.2025).
- OECD. *Urban resilience and multi-level governance*. Paris: OECD, 2018. URL: <https://www.oecd.org/cfe/urban-resilience.htm> (дата звернення: 23.07.2025).
- Tanner T., Surminski S. *The Triple Dividend of Resilience*. GFDRR. World Bank, 2016. URL: <https://www.gfdr.org/en/publication/triple-dividend-resilience> (дата звернення: 23.07.2025).
- OECD, World Bank. *Systemic Urban Climate Resilience Framework*. Paris: OECD, 2020. URL: <https://www.oecd.org/environment/systemic-urban-resilience.pdf> (дата звернення: 23.07.2025).

7. Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy. Dziennik Ustaw RP. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20220000583> (дата звернення: 23.07.2025).
8. OECD. Local economic clusters and national security. OECD, 2020. URL: <https://www.oecd.org/cfe/leed> (дата звернення: 23.07.2025).
9. Robert T. Stafford Disaster Relief and Emergency Assistance Act. FEMA, USA. URL: <https://www.fema.gov/disaster/stafford-act> (дата звернення: 23.07.2025).
10. Government of Japan. Basic Act on Disaster Management. Tokyo: Cabinet Office, 2015. URL: <https://www.bousai.go.jp/taisaku/kyoukun/pdf/eng/Basic-Act-on-Disaster-Management.pdf> (дата звернення: 23.07.2025).
11. Верховна Рада України. Закон України «Про основи національного спротиву». 2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20> (дата звернення: 23.07.2025).
12. DHS, FEMA. National Response Framework. 4th edition. Washington, DC: U.S. Department of Homeland Security, 2019. URL: <https://www.fema.gov/emergency-managers/nrf> (дата звернення: 23.07.2025).
13. BBC News. Turkey's construction amnesties and earthquake aftermath. BBC, 2023. URL: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-64648801> (дата звернення: 23.07.2025).
14. World Bank. *Building Urban Resilience: Principles, Tools, and Practice*. Washington, DC: World Bank, 2013. URL: <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/758451468339565085/building-urban-resilience-principles-tools-and-practice> (дата звернення: 23.07.2025).
15. UN-Habitat. *World Cities Report 2020: The Value of Sustainable Urbanization*. Nairobi: UN-Habitat, 2020. URL: https://unhabitat.org/sites/default/files/2020/10/wcr_2020_report.pdf (дата звернення: 23.07.2025).
16. UN-Habitat. *Guide to the City Resilience Profiling Tool (CRPT)*. Nairobi: UN-Habitat, 2021. URL: <https://unhabitat.org/sites/default/files/2021/01/crpt-guide.pdf> (дата звернення: 23.07.2025).
17. OECD. *Indicators for Resilient Cities (OECD Regional Development Working Papers 2018/02)*. Paris: OECD Publishing, 2018. – DOI: 10.1787/6f1f6065-en. URL: <https://www.oecd.org/cfe/indicators-for-resilient-cities-6f1f6065-en.pdf> (дата звернення: 23.07.2025).
18. OECD. *Good Governance for Critical Infrastructure Resilience*. Paris: OECD Publishing, 2019. URL: https://www.oecd.org/governance/good-governance-for-critical-infrastructure-resilience_7d5a9993-en.pdf (дата звернення: 23.07.2025).
19. UNDRR. *Making Cities Resilient 2030 (MCR2030)*. Geneva: United Nations Office for Disaster Risk Reduction, 2021–2025. URL: <https://www.undrr.org/organization/making-cities-resilient-2030-mcr2030> (дата звернення: 23.07.2025).
20. Солдак М., Мезенцев К., Батунова О., Хаазе А., Хаазе Д. Виникаюча міська резильєнтність в Україні: адаптація до полікризи в умовах війни. *Економічна та соціальна географія*. 2024. Вип. 92. С. 6–13. URL: <https://www.bulletin-esgeograph.org.ua/electronic-version/volume-92/854-soldak-et-al>
21. Калашнікова Т. Дослідження еволюції теорії резильєнтності у застосуванні до територіальних систем. *Демографія та соціальна економіка*. 2025. № 4. С. 65–78. URL: <https://ojs.dse.org.ua/index.php/dse/article/view/208>
22. Возняк Г., Патицька Х., Мульська О., Жеребило І., Сороковий Д. Резильєнтність територіальних громад в умовах війни проти України: роль бюджетних інструментів. *Public and Municipal Finance*. 2024. Т. 13, № 1. С. 41–54. URL: <https://www.businessperspectives.org/index.php/component/zoo/issue-453>
23. Кірін Р., Шеховцов В. «Відкрите місто»: концепції та правові засади. *Baltic Journal of Legal and Social Sciences*. 2022. № 1. С. 95–101. DOI: <https://doi.org/10.30525/2592-8813-2022-1-12>
24. Гейць В., Бурлай Т., Близняк В. Соціальна резильєнтність національної економіки крізь призму досвіду Європейського Союзу та України. *Демографія та соціальна економіка*. 2023. № 3. С. 5–43. URL: <https://dse.org.ua/ojs/index.php/dse/article/view/211> (дата звернення: 23.07.2025).
25. Kyiv Digital and Diia – перетворення під час війни. TIAL. URL: <https://tial.org/illustration-cases/kyiv-digital-and-diia-reinvention-in-the-face-of-war/> (дата звернення: 23.07.2025).
26. Резильєнтність Харкова під час руйнувань: незламний дух міста. Європейська комісія. URL: https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/news-stories/stories/resilience-amidst-ruin-unbreakable-spirit-kharkiv_en (дата звернення: 23.07.2025).

REFERENCES:

1. Holling, C. S. (1973). Resilience and stability of ecological systems. *Annual Review of Ecology and Systematics*, 4, 1–23. DOI: <https://doi.org/10.1146/annurev.es.04.110173.000245>
2. World Bank. (2021). City Resilience Program: Annual Report July 2020 – June 2021. Available at: <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/099545207012221308/p17571401dc60f0770a03063bb2cb5f3d79>

3. World Bank. (2019). Lifelines: The resilient infrastructure opportunity. Available at: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/31805>
4. OECD. (2018). Urban resilience and multi-level governance. Available at: <https://www.oecd.org/cfe/urban-resilience.htm>
5. Tanner, T., & Surminski, S. (2016). The Triple Dividend of Resilience. GFDRR/World Bank. Available at: <https://www.gfdr.org/en/publication/triple-dividend-resilience>
6. OECD, & World Bank. (2020). Systemic Urban Climate Resilience Framework. OECD. Available at: <https://www.oecd.org/environment/systemic-urban-resilience.pdf>
7. Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy [Act of 12 March 2022 on assistance to Ukrainian citizens]. (2022). Dziennik Ustaw RP. Available at: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20220000583>
8. OECD. (2020). Local economic clusters and national security. Available at: <https://www.oecd.org/cfe/leed>
9. FEMA. (n.d.). Robert T. Stafford Disaster Relief and Emergency Assistance Act. Available at: <https://www.fema.gov/disaster/stafford-act>
10. Government of Japan, Cabinet Office. (2015). Basic Act on Disaster Management. Available at: <https://www.bousai.go.jp/taisaku/kyoukun/pdf/eng/Basic-Act-on-Disaster-Management.pdf>
11. Verkhovna Rada Ukrainy. (2021). Zakon Ukrainy "Pro osnovy natsionalnoho sprotyvu" [Law of Ukraine "On the fundamentals of national resistance"]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20>
12. DHS, FEMA. (2019). National Response Framework (4th ed.). U.S. Department of Homeland Security. Available at: <https://www.fema.gov/emergency-managers/nrf>
13. BBC News. (2023). Turkey's construction amnesties and earthquake aftermath. BBC. Available at: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-64648801>
14. World Bank. (2013). Building urban resilience: Principles, tools, and practice. Available at: <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/758451468339565085/building-urban-resilience-principles-tools-and-practice>
15. UN-Habitat. (2020). World Cities Report 2020: The value of sustainable urbanization. Available at: https://unhabitat.org/sites/default/files/2020/10/wcr_2020_report.pdf
16. UN-Habitat. (2021). Guide to the City Resilience Profiling Tool (CRPT). Available at: <https://unhabitat.org/sites/default/files/2021/01/crpt-guide.pdf>
17. OECD. (2018). Indicators for resilient cities (OECD Regional Development Working Papers 2018/02). OECD Publishing. DOI: <https://doi.org/10.1787/6f1f6065-en>
18. OECD. (2019). Good governance for critical infrastructure resilience. OECD Publishing. Available at: https://www.oecd.org/governance/good-governance-for-critical-infrastructure-resilience_7d5a9993-en.pdf
19. UNDRR. (2021–2025). Making Cities Resilient 2030 (MCR2030). United Nations Office for Disaster Risk Reduction. Available at: <https://www.undrr.org/organization/making-cities-resilient-2030-mcr2030>
20. Soldak, M., Mezentsev, K., Batunova, O., Haase, A., & Haase, D. (2024). Vynykaiucha miska rezylientnist v Ukraini: adaptatsiia do polikryzy v umovakh viiny [Emerging urban resilience in Ukraine: adaptation to polycrisis in wartime]. *Ekonomichna ta sotsialna heohrafiia*, 92, 6–13. Available at: <https://www.bulletin-esgeograph.org.ua/electronic-version/volume-92/854-soldak-et-al>
21. Kalashnikova, T. (2025). Doslidzhennia evoliutsii teorii rezylientnosti u zastosuvanni do terytorialnykh system [Research on the evolution of resilience theory in application to territorial systems]. *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika*, 4, 65–78. Available at: <https://ojs.dse.org.ua/index.php/dse/article/view/208>
22. Vozniak, H., Patytska, K., Mul'ska, O., Zhrebilo, I., & Sorokovyi, D. (2024). Rezylientnist terytorialnykh hromad v umovakh viiny proty Ukrainy: rol biudzhethnykh instrumentiv [Resilience of territorial communities in conditions of war against Ukraine: the role of budgetary instruments]. *Public and Municipal Finance*, 13 (1), 41–54. Available at: <https://www.businessperspectives.org/index.php/component/zoo/issue-453>
23. Kirin, R., & Shekhovtsov, V. (2022). "Vidkryte misto": kontseptsii ta pravovi zasady ["Open city": concepts and legal foundations]. *Baltic Journal of Legal and Social Sciences*, 1, 95–101. DOI: <https://doi.org/10.30525/2592-8813-2022-1-12>
24. Heits, V., Burlai, T., & Blyzniuk, V. (2023). Sotsialna rezylientnist natsionalnoi ekonomiky kriz pryzmu dosvidu Yevropeiskoho Soiuzu ta Ukrainy [Social resilience of the national economy through the prism of the experience of the European Union and Ukraine]. *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika*, 3, 5–43. Available at: <https://dse.org.ua/ojs/index.php/dse/article/view/211>
25. Kyiv Digital and Diia – peretvorenna pid chas viiny [Kyiv Digital and Diia – transformation during war]. (n.d.). TIAL. Available at: <https://tial.org/illustration-cases/kyiv-digital-and-diia-reinvention-in-the-face-of-war/>
26. Rezylientnist Kharkova pid chas ruinuvan: nezlamnyi dukh mista [Resilience of Kharkiv during destruction: unbreakable spirit of the city]. (n.d.). European Commission. Available at: https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/news-stories/stories/resilience-amidst-ruin-unbreakable-spirit-kharkiv_en